

"ואצלי כבר ברור שאם יתחילו אחינו בני ישראל לעבוד אדמת הקודש ק"ל משפחות, תהיה התחלת הגאולה גם כשלא יהיו ישראל ראויים לכך" *

(מצבני הרב אה"הו אה"הו ח"ב 833)

ולמדנו מכאן כמה גדולה היא המעלה של מי שמשותקק לישב ארה"ק אפי' לשם התכלית החומרית של הכלל, כי אצל הכלל יהפך תמיד כל ענין גשמי לרוחני, והתכלית העליונה בא תבוא ע"י חבור עם ד' בארץ ד'. ע"כ מי שיש לו קורבה יתירה לארה"ק אפי' במדרגה הנמוכה, יש לנו לחזקו ולאמצו ולהקדימו לברכה, ממי שמתאחר ומתרחק אע"פ שבתוך הלב יהי המתרחק בעל מדרגה יותר עליונה, מ"מ ישוב הארץ וחבתה בפועל הוא דבר נשגב, וכמו שאמרנו חז"ל² על עמרי שזכה למלכות בשביל שהוסיף עיר אחת בא"י, אע"פ שהיתה כונתו³ ודאי חומרית. ויש לנו לימוד שצריך לחזק את הכוחות החומריים של כלל האומה ומוזה יבא ג"כ חיזוק להכוחות הרוחניים. ע"כ אמר להם זה שני לארץ, אע"פ שהוא שני לארץ במדרגה השני⁴ מ"מ הוא קדום לחמישי לארץ שבמדרגה הראשונה, לענין הרושם שאנו צריכים לעשות עלינו בחבת הארץ, אע"פ שהוא בעל נפש שפלה נגד הראשון, מ"מ פעולותיו הגשמיות מתקרבות למטרה רמה, ע"כ מתוך החזק החומרי יבא חזק נפשי רוחני. ע"כ אמרו לו כהלכה וכענין, מאן יהיב לן נגרא דפרזלא ונשמעינך, מי יתן לנו חזק גופני וכח חומרי אמיץ כברול, להיות שרירי הגוף חזקים, ונוכל לקבל ממך שלימות רוחני גדול כמדתך, לחבב את החזק החומרי בכלל עם ד', מפני שמביא ודאי לחזק הרוחני. ועל עניני הכלל בצד הלאומי של ישראל יוסב ג"כ, מי יתן לנו אמצעים חזקים לחזק את הצד הגשמי והחומרי של הכלל, בנגרי דפרזלי, ברכב ברזל, בבריחי ברזל, ובכח אמיץ וגוף חזק כברול להתאזר בגבורה ולרומם קרן כרוח גבורה, ונשמעינך, ונלך בדרכך איך לזכות לזה ע"פ דרכה של תורה, באהבה ושליו שלא לעלות בחומה ולא למרוד באוה"ע⁴, כ"א להרבות כח ועצמה פנימית, אפי' גשמים, כי זאת תביא לנו המשמעת הרוחנית, שהיא המטרה, "לא בחיל ולא בכח כ"א ברוחי אמר ד"⁵. ואמר⁶ "שבחי ירושלים את ד' הללי אלהיך ציון כי חזק בריחי שעריך ברך בניך בקרבך השם גבולך שלום חלב חטים ישביעך". והחזות והתכלית הבא מזה בהכרח כפי קדושתם של ישראל הוא, מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל⁷.

מ. רב חסדא ורב המנונא הוי יתכי בסעודתא אייתו לקמיהו תמרי ורמוני, שקל ר"ה בריך אתמרי ברישא, א"ל ר"ח לא ס"ל מר להא דאר"י ואיתימא ר"י כל המוקדם בפסוק זה מוקדם לברכה, א"ל זה שני לארץ וזה חמישי לארץ, א"ל מאן יהיב לן נגרי דפרזלא ונשמעינך. כשם שהברכות עצמן מעירות את הלבבות לדיעות ישרות¹ שהן אבות למעשים ישרים ומדות טובות, כן גם פרטיהם הלהכותיהם בנויים ע"פ דרכים מפולשים למדות טובות ויקרות, ועקרי תורה באמונות ודעות. ובאשר חבת אה"ק היא יסודה של תורה, שהיא מביאה את כלל עם ד' וכלל העולם כולו להשלמתם, ע"כ מחוברים הם עניני הברכות בהקדמתם בסמיכתם לארץ שבתורה, להורות כי כל הקרוב קרוב יותר לארץ, ומי שיש לו יותר אהבה לארץ ויותר השתדלות בענין ישוב ארה"ק הוא מוקדם לברכה והוא קרוב יותר אל השלימות. ובאשר חבת הארץ מחולקת היא לפי מעלת האנשים והכרתם, כי יש שמחבב ארה"ק בשביל סגולותיה היקרות, וצמא מאד לרצות אבני ולחונן עפרה כדי לקיים המצות התלויות בארץ ובשביל התכלית העליונה הנמצאת בה לכלל ישראל ולכלל העולם במעלת הרוחנית. ויש מי שמחבב ארה"ק וישתדל בישובה ובדירתה בשביל שמכיר בה התכלית של המנוחה החומרית לכלל ישראל, שהוא ג"כ דבר טוב ונשגב, ובכ"ז לא בא עד המעלה הראשונה למי שמכיר יסוד התכלית העליונה שבתחת הארץ. ע"כ רמז בפסוק קירוב הברכות לארץ בשתי מערכות, חמשה מינים, נגד ההשתוקקות לארץ באופן העליון המעולה, מכוונים נגד חמשה חומשי תורה שהם יסוד ההשלמה הישראלית וממנה נמשכת ההשלמה האנושית, וכל המוקדם בה וקרוב יותר לארץ מוקדם לברכה. והחלק השני, [זית שמן ודבש], נגד המכירים ההשלמה הטבעית של כלל ישראל בארץ בהשלמתם הרוחנית הטבעית, כראוי לכל עם גדול וחכם ברות ובחומר.

א. "מי האיש... ר' נהוראי: מניח אני כל אומנות ואיני מלמד את בני אלא תורה, כרשב"י בפרק כיצד מברכין, ורבי ישמעאל הקשה: הא כתיב: 'ואספת דגניך? ונ"ל: בזמן שישראל שרויים על אדמתם מצוה לאסוף דגנך, לא לצורך פרנסתו. דצדקו דברי רשב"י ודברי ר' נהוראי, אלא משום ישו ב א"י, ומשו"ה היה בועז זורה גורן השעורים ואלישע שנים עשר צמדים לפניו. ולא לבד עבודת קרקע, אלא לימוד כל אומנות משום ישוב וכבוד א"י, שלא יאמרו: לא נמצא בכל א"י סנדלר ובנאי וכדומה ויביאום מארצות רחוקות, ע"כ הי' לימוד כל אומנות מצוה. ורשב"י ור' נהוראי מיירי כשאנו מפורים בין האומות ויש ביניהם אומנים מרובים ולא צריך לנו והעוסק בהם הוא להמציא לו פרנסתו, ע"כ מניח אני כל האומנויות ואיני מלמד את בני אלא תורה...".

ב. "... ר' ישמעאל גמי (גם) לא אמר מקרא: 'ואספת דגנך', אלא בארץ ישראל ורוב ישראל שרויים, שהעבודה בקרקע גופה מצוה משום ישוב א"י ולהוציא פירותיה הקדושים, ועל זה ציוותה התורה 'ואספת דגנך'... וכאילו תאמר: 'לא אניה תפילין מפני שאני עוסק בתורה', הכי גמי (ככה גם) לא יאמר: 'לא אאסוף דגני מפני עסק התורה'. ואפשר אפילו שארי אומנויות שיש בהם יישוב העולם, הכל בכלל מצוה".

(מצבני ה"ח"פ פ"ס פ"ר)

סיפר מנהיג המזרחי הרב זאב גולד ז"ל: בחגיגת מטעים במגדיאל אשר בשרון, נתכבד הרב בנטיעה הראשונה. כשקם והלך לנטוע התרגש מאד, עיניו זלגו דמעות, ופניו היו כלפיד-אש. כשהגישו לו את המעדר, סירב לקחתו, והתכופף ובידיו טיפל ברגבי-האדמה, כשכולו נתון ברעדת-קודש.

אחד המקורבים הרשה לעצמו לשאול את הרב מדוע הוא מתרגש כל-כך? והרב השיב ואמר: „נטיעת עץ פרי בארץ-ישראל, אין זו סתם פעולה חקלאית רגילה, זוהי התדבקות במדותיו של הקב"ה, שאף הוא התעסק במטע הארץ תחלה".

[מתחילת ברייתו של עולם, לא נתעסק הקב"ה אלא במטע תחילה, הדא הוא דכתיב ויטע ד' א' גן בעדן מקדם, אף אתם כשתכנסו לארץ-ישראל, לא תתעסקו אלא במטע תחילה" — ויקרא-רבה פ' כ"ה, ג. ועי' בשיטה מקובצת בבא-בבא י"ד, א, בשם הראב"ד ז"ל: וכן הא דר' ינאי שנטע שתים כנגד שתים וכו' בארבע מאות כרמים, משום יישוב ארץ-ישראל הוא שעשה זאת, ומעלים עליו כאילו נטעה כולה].

(מצבני הרב אה"הו ח"ב רכ"ב)